

רשמה א.ב.

פרוטוקול מספר 8 / ד' 2295
מישיבת הוועדה לענייני פנים
שהתקיימה ביום ג', כ' בכסלו תשי"ט - 2.12.1958
בשעה 09.00

משתתפים:

- י. ריפתין - יו"ר
- ד. בר-הב-האי
- ע. דגני
- ה. הקטין
- י. כהן
- י. רוקח
- י. ש. רוזנברג
- י. שופמן

מזכירים:

- שר המשטרה ב. שיטרית
- מר י. בן-פורת - המטה הארצי, משטרת ישראל
- מר ד. בן-ישי - ממונה משנה על משרד המשטרה
- מר א. גיר - נציג שירות בתי-הסוהר
- ד"ר צ. הרמון - מנהל מדעי, שירות בתי-הסוהר

סדר-היום:

1. חוק-הארכת תוקף תקנות שעת חירום (החזקת תעודת זהות והצגתה)
2. מסקנות ועדת החקירה בדבר הבריחה מכלא שטה.

היו"ר י. ריפתין:

אני פותח את הישיבה.

1. תקנות שעת חירום (החזקת תעודת זהות והצגתה)

היו"ר י. ריפתין:

על החוק הזה לא היו מעדירים בכנסת, ואני מציע לקבלו ללא הסתייגויות כלל ויכוח.

י. רוקח:

אינני בא להציע שלא לאשר את החוק, אבל רציתי להביע בהזדמנות זו את דעתי האישית. לדעתי נערים בגיל 16 הם ילדים, ולא צריך לדרוש תעודת זהות מנערים מתחת לגיל 17. אסור לנו לקיים במדינה הרגשה של שעת חירום בקביעות. כוועדת החוץ והבטחון בדון עכשיו תיקון בחוק שירות בטחון הבא לחייב נערים מגיל 17 להתייצב ולשאת פנס יוצא-צבא, במקום שהיה שבע-עשרה-וחצי עד כה, ואפשר להתאים מבחינה זו את שני החוקים. אבל, כאמור, אינני בא עתה להציע בשם סיעתי ערעור על החוק.

י. ש. רוזנברג:

אני רוצה לשאול אם בחוק מדגם התושבים מצויין הגיל 16 כגיל חובה להציג תעודת זהות. כי אחרת יוצא שאנו מחייבים נער בגיל 16 להחזיק תעודת זהות, אבל לא להוציא תעודת זהות. עכ"פ, צריך לבדוק זאת.

היו"ר י. ריפתין:

אבור את העניינים הללו במסגרת הפנים, אבל בינתיים אני מציע לאשר את החוק.

הרוקח: לאשר את החוק כפי שהוא.

היו"ר י. ריפתין:

הכנסת העבירה לוועדת הפנים חוק נוסף שאושר בקריאה ראשונה: חוק-הארכת תוקף תקנות שעת חירום (יציאה לחו"ל). אני מציע לאשר גם את החוק הזה ללא הסתייגויות.

י. ש. רוזנברג:

ענין זה דורש ויכוח, ואי-אפשר לעשות זאת של רוב-אחת.

נדחה אפוא ענין זה לישיבה הבאה.

היו"ר י. ריפתין:

2. מסקנות ועדת החקירה בענין הבריחה מכלא שטה

היו"ר י. ריפתין:

בשעתו הודיע ראש-הממשלה בכנסת כי לאחר שהממשלה תסיים את הדיון במסקנות הללו היא תביא אינפורמציה לוועדת הפנים. עתה נסתיים הדיון בממשלה, וברצוני לקרוא לפניכם את נוסח ההחלטות שנתקבלו שם:

1. בהתאשב בתפקידיו המיוחדים יוסיף שירות בתי-הסוהר לתקיים כיחידה נפרדת מן המשטרה, אולם יקויים שיתוף פעולה הדוק יותר בינו לבין המשטרה, להעלאת יעילותו בשטח הבטחון;

2. תוקם ועדה משותפת, בה יהיו מיוצגים שירות הבטחון, המשטרה ושירות בתי-הסוהר שתעקב אחר מצב הבטחון בבתי-הסוהר ותייעץ לשר המשטרה ולנציב בתי-הסוהר בעניני שמירה ובטחון;

3. נציב בתי-הסוהר יקבע, ראשית לכל, בהתאם ליכולתו, כשרו ונסיונו בשטח הבטחון והשמירה על האסירים;

4. מסתבנים ומרגלים יוחזקו גם להבא במסגרת שירות בתי-הסוהר, אך נפרדים מן האסירים האחרים בתנאים מיוחדים שיש בהם הקפדה מיוחדת על עניני הבטחון הפנימי והחיצוני;

5. לסוהרים יקבעו תנאי משכורת ותנאים סוציאליים השווים לאלה של השוטרים, על-מנת שכוח האדם אשר בשירות בתי-הסוהר לא יפול ברמתו מזה של המשטרה;

6. יקבעו הסדרים אופרטיביים מתואמים ומפורטים בין שירות בתי-הסוהר לבין משטרת ישראל למקרה בריחה, התמרדות או התקפה על בית-סוהר;

7. תיעשה פעולה מזורזת להעלאת כושרם ורמת אימונם של הסוהרים על-ידי קיום שורת קורסים לפי סטנדרטים ותכניות אימונים שייבדקו על-ידי הוועדה המשותפת. במידת האפשר יקוימו קורסים אלה תוך הישענות על בסיסי האימונים של המשטרה.

שר המשטרה:
ב-31 ביולי, בהיותי בחופשה בצפת, נודע לי שמרד פרץ בבית-הסוהר שטה. הידיעה הראשונה היתה שהאסירים כאילו השתלטו על בית-הסוהר. התקשרתי מיד עם ראש-הממשלה שכבר ידע על כך. התקשרתי מיד גם עם שר המשפטים, וביקשתי למנות ועדת-חקירה שבראשה יעמוד שופט, כדי לחקור את הנסיבות והסיבות שהביאו לידי התפרצות זו ובריחת אסירים. באותו רגע טרם היה ברור לי כמה אסירים ברחו, או אם נהרגו סוהרים, וכדומה.

הצעתי לראש הממשלה ששני קציני משטרה יהיו חלק מאותה ועדת חקירה. ברור שלא התכוונתי אז למנות דוקא קציני משטרה, אלא הייתי מעוניין שוועדה תוקם מיד ותתחיל לפעול. למחרת ירדתי מצפת לשטה. אתי בא הממונה על המשרד, ישראל שוחט. מצאנו שם את נציב בתי-הסוהר, הד"ר חרמון, ובן את הממונה-המשנה מר בן-פורת. בדקנו את המקום, ואני יכול לומר שבאותו ביקור כבר עמדתי על התקלות שהביאו לידי בריחת האסירים והתפרצותם, תקלות שוועדת החקירה קבעה אותן אח"כ, אולי בתוספת עוד דברים שעמדה עליהם בהמשך חקירתה.

הוועדה לא הוקמה מיד. נראה היה לי כאילו נשמעה דעה שרציני שקציני משטרה יהיו חלק מהוועדה, בכל מקרה. הואיל וכפי שצינתי הייתי אני מעוניין רק בוועדה שתוקם מיד כדי שתתחיל לפעול - התקשרתי שוב עם שר המשפטים, ואמרתי שאינני עומד על כך שקציני משטרה - אפילו כאלה שלא היה להם חלק ונגיעה בפרשה - יהיו חלק מאותה ועדה, והצעתי שהוועדה תהיה מורכבת מיו"ר שהוא שופט, ומחברי כנסת. עוד לפני שבאנו לכלל החלטה זו, ביקשתי להחליף אחד מקציני המשטרה שהצעתי קודם בקצין אחר, כיוון שהראשון ביקר קודם לכן במקום ולא רציתי שיאמרו שיש לו דעה-קדומה בענין. אבל אח"כ, כאמור, הצעתי שהוועדה תורכב מחברי כנסת, ויו"ר שהוא שופט מחוזי. התחיל מיקוח על מספר חברי הוועדה. ברור היה לנו שכל שמשפרם יהיה מצומצם יותר תהיה הוועדה יעילה יותר. משום כך נקבע שחברי הוועדה מטעם הכנסת יהיו שניים, והשופט שיעמוד בראשה יהיה השופט ד"ר משה עזיבני, שופט מחוזי מחיפה. שוב קשה היה לי לשכנע חברי כנסת לקבל על

שר המשטרה:

עצמם את התפקיד הזה, כי אז עמדה הכנסת ערב פגרה וכל אחד רצה לנוח. אך בסופו של דבר הצלחתי לשכנע שני חברים שקיבלו עליהם מרצון לשמש חברים בוועדה: חבר הכנסת יצחק בן-אהרון וחבר הכנסת עוז קליבנוב. מיד עם מינויים החלה הוועדה בעבודתה.

הבריחה היתה, כאמור, ב-31 ביולי, זמן מועט לאחר השעה שש אחרי-הצהרים. שר המשטרה והממונה על המשדד ביקרו בשטה, ושם מצאו - כפי שכבר ציינתי - את נציב שירות בתי-הסוהר ואת הממונה-המשנה על המשדד, ב-1 באוגוסט. מיד בנו במו"מ עם שר המשפטים כדי למנות את ועדת החקירה, אולם המינוי עצמו יצא-לפועל רק ב-8 באוגוסט. ב-3 באוגוסט, הואיל ולא יכולתי להשתתף בישיבת הממשלה, ניתנה הודעה לד"ר חרמון, נציב שירות בתי-הסוהר דאז, לבוא לישיבת הממשלה ולמסור לה דו"ח על אשר נעשה, לפי הפרטים שיכול היה לאסוף עד אז. ברור שלא היו עוד בידינו כל הפרטים שביררה ועדת החקירה.

הוועדה עבדה ברציפות וללא לאות, ועל כך אני חייב לה תודה בשם המשטרה ובשם הממשלה. הם עשו את עבודתם בנאמנות, באובייקטיביות גמורה ומתוך כחצה לגלות בדיוק מה קרה. ועלי לומר שהמלצות הוועדה נתקבלו אף הן בהסכמה מלאה, ויכולני לומר כעת שכמעט כל ההמלצות שביצען תלוי בידי משרד המשטרה, בידי שר המשטרה ובמידה רבה בידי הממשלה - קויימו. ברור שעדיין יש המלצות שלא קויימו, והדברים אינם תלויים לא בשר המשטרה ואולי לא בממשלה, כי לכך דרושים כספים ודרוש זמן ותכנון. לדוגמה: אם הוועדה המליצה על הקמת בית-סוהר מיוחד לאסירים מסתובבים - או, כפי שאני דורש מהממשלה, בית-סוהר מיוחד לפושעים חמורים - הרי זה דורש זמן, תכנון וכסף.

כאן אני יכול לומר שאם כי מספר מסתובבים ברחו, בכל זאת נשאר מספר שאין לזלזל בו, ואלה כלואים עדיין בבתי-סוהר, ומספר נוסף נתפש והוכנס לבית-הסוהר. גם מספרם של הפושעים שנידונו על פשעים חמורים לתקופות ארוכות, הולך וגדל. כי מדינת-ישראל, כידוע, ביטלה את עונש המוות, ומקרי הרציחות לא פחתו, ובמקם עונש המוות בא מאסר עולם, ועד שמאסר-העולם מוחלף בתקופה אחרת בצורה שמנהלי בתי-הסוהר ידעו כמה זמן עומד האסיר לרשותם - בינתיים המספרים הולכים וגדלים. כיום יש לנו 65-70 אסירים שנידונו לתקופות ארוכות מאד, וביניהם גם כאלה שנידונו למאסר-עולם. אסיר מסוג זה תמיד מסוכן, כי אין לו מה להפסיד, והוא נוטה יותר לברוח במידה שהוא יכול, ולכן השמירה עליו צריכה להיות בהקפדה יתרה; גם המקום שבו יש לכלאו צריך להיות מקום בו תנאי השמירה והבטחון מעולים. ידוע גם לחברי הכנסת שבמדינת-ישראל עדיין לא נבנה בית-סוהר אחד שהוא מיועד מלכתחילה לשמו ולתעודתו. היה בית-סוהר מרכזי אחד בירושלים ואחד בעכו, עוד מימי המנדט, אך אלה לא היו בידינו מלכתחילה, כי שניהם היו הרוסים כתוצאה ממלחמת השחרור ושניהם גנזו בתוכם זכרונות עגומים מאד. שני אלה לדעתנו אינם ראויים לשמש בתי-כלא לבני-אדם אפילו לתקופה קצרה ביותר. שני המקומות הללו מועסקים כיום ע"י הסוכנות ומשרד הבריאות. קשה היה לנו אפילו להשיג חלק קטן של בית-הסוהר המרכזי בירושלים כדי להפכו לבית-כלא, וגם אילו רצינו בכך - דרושים היו כספים רבים כדי להכשירו לתעודתו. מדינת ישראל בנתה רק בית-סוהר אחד ראוי לתכליתו - מעשיהו, שעד היום יצאו לו מוניטין גם בארץ, גם בקרב בתי-המשפט וגם בין המבקרים הרבים במוסדות הסוציאליים שלנו, מאולם ומאמצות אחרות.

יש אפוא המלצות של הוועדה שאפשר לבצע מיד, ויש כאלו שאי-אפשר לבצע אותן כי הדבר תלוי בזמן ובכסף. אנו מצדנו בוודאי נביא תכנית ונתבע, ואם נצליח - יהיה לנו בית-סוהר שיהיה בו מקום לפחות ל-500 אסירים, שחציו יהיה מיועד למסתובבים ולמרגלים ומופרד מן החלק השני שיהיה מיועדים לפושעים חמורים ישראלים שהטיפול בהם שונה מזה הניתן לסוג הראשון. אולם עד אז עלינו להסתפק במה שיש לנו ולעשות את כל המאמצים לשפר.

אתם יודעים את הקשיים שהיו לי בכנסת ובממשלה ברצותי להשיג תקציב כדי לבנות בית-סוהר לנשים. לאחר 3-4 שנים בהן העליתי מדי שנה בשנה את הבעיה הזאת בכנסת - ובשנה שעברה אף גייסתי לעזרתי את כל חברות הכנסת - אני מקווה שבקרוב נוכל לאתר מקום כדי לבנות עליו בית-סוהר לנשים. כי בכל פעם שאנו מאתרים מקום כזה באה התנגדות מצד ישובי הסביבה. לאחרונה, היתה לנו ישיבה עם הממונה על מחוז המרכז, מר גוברניק, בה השתתפו גם באי-גוף ישובים מן הסביבה, ואולי בפעם זו נצליח לאתר מקום כדי שנוכל לגשת לבניה. כי הרי את הקרקע אנו צריכים לקבל ממישהו, ואם אנו מקבלים אותה - באים הישובים הקרובים ואומרים: הקרקע הזאת שייכת לנו, או: השכנות אינה טובה, וכו'.

שר המשטרה:

מה היו התקלות שהביאו לבריחה? היו תקלות שהאיש שיכול לראותן הוא אולי המנהל וצוות הסוהרים במקום, או האחראי על הבטחון במקום. יש תקלות שגם נציגי שירות בתי-הסוהר בעצמו לא יכול היה לדעת עליהן. כי הוא אמנם מבקר במקומות - גם שר המשטרה מבקר, וגם הממונה על השטרד - אך הם אינם יכולים בביקורם לראות דברים שאינם נראים לעין.

ראשית - היו שם שני אסירים-מסתבנים שמשום-מה - וזה אולי רגיל בנתי-הסוהר - נהנו מאמון מלא של הנהלת בית-הסוהר עד כדי כך שמפתחות השער של החצר הפנימית היו בידיהם לסיידוג'ין, והם היו פותחים את השער הזה וסוגרים אותו, ומחזירים או לא מחזירים את המפתחות ליומנאי. דבר זה היה רגיל בזמן המנדט, אבל זוהי אחת התקלות.

גם בתקלה השניה היה משום חוסר זהירות, והיא: מנהל בית-הסוהר בשטה הוא שוילי. שוילי זה הוא ותיק מאד בעבודה. מקודם היה עוזרו של הקצין צחר שהועבר אז לבית-הסוהר ברמלה כדי לכהן שם בתור מנהל בית-הסוהר, ואז העמדנו למנהל בית-הסוהר בשטה עזרה נוספת בענייני בטחון, את מר מרחבי. ליד שוילי, שמונה כמנהל כלא שטה, מונה עוזר - קובאני. שוילי עבד עם צחר בשטה זמן רב; קובאני היה במקום זמן קצר בלבד, אפשר שבועות מספר, כששה שבועות. כשהופיע לפני הוועדה התבלבל ולא יכול היה אפילו למסור כמה זמן היה בשטח לפני המקרה. בכל אופן, היה נהוג שהמנהל וסגנו אינם נשארים במקום 24 שעות ביממה, כי לכל אחד יש משפחה. שיכונים לצוות בית-הסוהר לא היו לנו, והיינו נאלצים לשכנם במקומות סמוכים - עפולה, בית-שאן ואף נתניה. המנהל עצמו גר אז בחיפה, ובכל יום ה' היו המנהל וסגנו נוסעים הביתה אחר-הצהרים. לרשותם עמדו שני קצינים תורנים שהיו מתחלפים ביניהם עד יום א'. בפעם זו נסעו כרגיל המנהל וסגנו, שני הקצינים התורנים אף הם לא היו במקום, ונתנו את תפקיד הקצין התורן לקצין האפסנאות ויילר שאינו מוכשר - כפי שאמרה הוועדה - לא רק להיות קצין אלא אפילו חייל פשוט, וזאת היתה התקלה השניה.

בשטה יש נקודות-תצפית על הגג. לכאורה היו צריכות להיות שתי נקודות - נקודה 4 ונקודה 5. בנקודות הללו צריך לעמוד שוטר מזויין בכרן, ומהן הוא צריך לצפות ולהשקיף על כל הנעשה בחצר בית-הסוהר. באותו זמן החלו שינויים בנבנין, ודלת אחת של אותה חצר פנימית שממנה יוצאים ובאים ליומנאי ולשער הטוביל אל מחוץ לבית-הסוהר - הועתקה, ולא דאגו להעביר את נקודת התצפית 4 לנקודה מספר 5. לדעתי - וזו היתה גם דעת הוועדה אח"כ - אילו עמד השוטר בנקודה 5 במקום בנקודה 4 היה יכול לחלוש יותר טוב על השטח ועל השער ממנו יצאו האסירים, ואילו היה מפעיל את נשקו מאותה נקודה 5 יכול היה לפעול רבות למען מניעת חלק חשוב של ההתפרצות שקרתה. אך השוטר עמד, כאמור, בנקודה 4, והשער הועתק למקום שממנו לא יכול היה הצופה לראותו - וזוהי תקלה.

הסוהר ששומר על השער צריך להיות מזויין ב"עוזי". באותו יום לקח לו משום-מה אקדח, השוטר הקודם מסר לו את האקדח בשעה שנתחלפו המשמרות, כשחמישה כדורים בו. אני מסיק מכך שהכדורים היו בכיסו של השוטר והאקדח בידו, וכשיש התפרצות כזאת - עד שמטעינים את האקדח בכדורים עובר זמן, ולפעמים רגע קט יכול להיות מכריע בדברים כאלה. אלה הם דברים שגם נציגי שירות בתי-הסוהר אינו יכול לדעת עליהם. הקצין התורן ויילר אמר שבכלל אינו יכול להשתמש בנשק, לא באקדח ולא ב"עוזי".

נוסף לכך היו תקלות בחומה. הואיל ובבית-הסוהר היו כלואים מסתבנים - היתה דאגה להרבות בכטחון, וכנו סביבו חומה. בחומה זו היו הרבה פרצות ותקלות. במקום אחד לא היו חוטי-תיל בצורת קונצרטניה; במקומות אחרים עדיין תקועים היו ברזלים שאדם יכול לשפס עליהם כעל סולם.

כאן אני רוצה לציין שכל הדיבורים על סיפול פסיכולוגי או שיקום באסירי שטה אין להם כל שחר. את המסתבנים שבאו לשם שוד וגזא - שביניהם היו פידאיון ומרגלים אחדים - העסקנו במחצבה קרובה, ליד הגלבוע, וכשחזרו משם הועסקו בחצר בעבודות שונות, כגון: מחצלאות, דליי-גומי, מחבתות-גומי וכו', עד לשעה בה היו צריכים להיכנס ולהיסגר בתאיהם.

בחצר היו אפוא כלים. בנו ברווזיה - אולי לא היו צריכים לבנות אותה. אבל היא היתה, ועל-יד החומה הושארו הסולמות, אמנם קשורים בשרשראות אך קל מאד להתירם, ולמעשה השתמשו בהם האסירים בשעת הבריחה. גם אלו תקלות שסייעו הרבה להתפרצות.

ר המטטרה:

לדעת היתה תקלה נוספת, חמורה מאד: תוך בית-הסוהר הרשו להחזיק נפט, במטבח ובחצר הפנימית, כי הנפט היה יועד להדלק פרימוסים לכביסה. ברור שאסור להחזיק נפט במקום בו אפשר אסירים להשתמש בו, ובאמת האסירים שבנו את בריחתם על תכנית של הפתעה יצלו זאת. גם לנו וגם לוועדה היה ברור שהתכנון נעשה מכפנים, והוא היה כנון בן יום או ימים אחדים לכל היותר. הגורל זימן לאסירים הללו אסד חד - אהמד עוסמאן - עתונאי מצרי שדעתו היא כי הוא היה המתכנן, ושהיו ו כנראה תרעומות על כך שהושיבו אותו ביחד עם אסירים ומסתובבים מתחת כבודו.

התכנון היה קל בגלל שני דברים: ראשית - מפתח שהיה בידי אסיר אחד או שנים, ונוסף לכך היתה הפירצה בחומה. מהמקלות, סמרטוטים והגומי עשו האסירים לפידים, ולאחר שהאסירים המובילים את האשפה צאו לראות את המצב בחוץ - הודלקו הלפידים וגל ראשון התפרץ. אהמד עוסמאן, שבקבוק נפט בידיו, רץ והשתמש בו כחיץ בינו ובין מי שבא לתקוף אותו.

האסירים שיצאו לשפוך את האשפה ראו את מצב הקיים: ויילר, הקצין התורן, נעשה לפתע יומנאי. הוא שלח את היומנאי כטר לקטוף דורה, או שהיומנאי יצא לטייל ובדרך קטף דורה. עכ"פ, לא עלה ל דעתו של ויילר לקחת משכטר לפני צאתו את מפתחות חדר הנשק. גם אילו רצו סוהרים שנשארו במקום להגן על נפשם ולמנוע את הבריחה - לא יכלו להזדיין נשק. השוער היה, כאמור, עם אקדח במקום "עוזי", השומר על המגדל עמד תצפית 4 במקום 5, תצפית שממנה לא יכול לראות מה נעשה בחצר. בחצר הפנימית יו סמל וסוהר, ואלה לפי התקנות אסור להם להיות מזוינים, כי אסיר כול להתנפל עליהם ולהוציא מהם את הנשק. גם ויילר היה בלתי מזויין. לא ידע להשתמש בנשק גם אילו היה מזויין, ושכטר - כאמור - הלך לקטוף ורה, כשבידו מפתחות חדר הנשק. זהו המצב שהיה. נוסף על כך היה שם עוד ו הר שישב - בידיעת הקצין התורן - לשחק שח-מט עם אחד האסירים, יהודי.

כשיצאה אפוא קבוצת האסירים לשפוך את אשפה, ראו את המצב - והאסירים רואים הכל. כשנכנסו בחזרה והודיעו על ר, התפרץ הגל הראשון של בורחים משני כיוונים: מהפירצה שהזכרתי, ומן שער שנפתח להם ע"י אחד האסירים שברשותו היה מפתח. ברור שהיתה זו פתעה. חלק מהאסירים, ביניהם אחד מרגל, אסיר מסוכן - בטאט - הגיעו חדר הנשק. חדר הנשק, כפי שציינה הוועדה, לא היה במקומו, כי כלא ששה א נבנה מלכתחילה כבית-סוהר. לחדר הנשק מגיעים מתוך מסדרון. לפני מסדרון יש דלת של ברזל שספק אם היתה סגורה באותו זמן, עכ"פ היא פתחה בקלות ולא נפרצה. אבל היתה גם דלת של עץ שקל מאד לפרוץ אותה, אילו הדלת של חדר הנשק עצמו עשויה סורגים שקל להושיט את היד פניהם להוציא מהחדר נשק מבלי לפתוח אותה, וכך עשה בטאט. ברובה שהוציא הוא רה במנעול, והוא שהרג אחד משני הסוהרים שנהרגו באותו יום - הסמל נר והסמל שבח.

כשהתפרץ הגל הראשון ובראשו אהמד וסמאן, רצו למנוע אותם. אחד הסוהרים ניגש אליו, אך הותקף והופל. אסיר מרחבי רדף אחרי עוסמאן, הכה ופצע אותו. בינתיים התפרץ גל בורחים והגיע למקום הנזכר ביותר לזאת, אך את עוסמאן הצליחו לחזיר זאו ולסגור אותו. הסוהרים נסראללה וגליק שהיו בחצר סגרו אתם, אך קף אותם פחד והם התחברו במתפרה. אסיר שני בא אפוא עם נשק, ולאחר ידה במנעול הוציא את עוסמאן ופתח את כל התאים האחרים, ופרץ גל שני ל בורחים.

הגל הראשון של בורחים ניתק את הסלפון, קשה היה להזעיק עזרה. היה במקום סלפון-אלחוט וסלפון רגיל, ושניהם ותקו. אלמלא בותק הסלפון היתה העזרה מהירה יותר. אך אחד האסירים - רחבי - הצליח לקפוץ החוצה ביחד עם עוד אחד, לתפוש מונית ולהגיע לבית-אן ולהזעיק עזרה. אסירים אחרים הצליחו להגיע מי לעפולה ומי לישובים דובים - עין-חרוד, בית-השיטה ותל-יוסף.

בשעה 6.45 הגיעה העזרה, בתחילה בעיקר הקיבוצים ואח"כ מהמטטרה, ולבסוף משטר הגבול שהפנה את כוחותיו מיד עבר הגבול, להרי הגלבוע, כדי לחסום את דרך הבריחה. הכוחות שבאו שתלטו על הבריחה, אם כי טרם פרצו פניהם. לאחר שהשתלטו על המקום נתגלה מספר אסירים שהיו בין הבורחים, נהרגו.

מספר הבורחים היה 66; מספר ההרוגים - 1, ואחדים נפצעו, ביניהם עוסמאן, שאח"כ נתרפאו והוחזרו לבית-הסוהר. ני סוהרים נהרגו - הסמלים שבח וליגר - ומספר סוהרים נפצעו, ביניהם יילר שנשאר במגרש של בית-הסוהר.

שר המשטרה:

נשמעה הערה מדוע לא פרצו מיד פנימה כדי להציל את ויילר שצעק כל הזמן שהוא פצוע. אומרים אצלנו: "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו". מי שלא היה במקום ולא היה אחראי לפריצה לתוך בית-הסוהר - אינו יכול לשקול בדיוק את המצב. כי הידיעה שהגיעה הייתה שמרד פרץ בשטה; שהאסירים השתלטו והזדיינו בנשק הרב שבבית-הסוהר, וכל קצין חייב אפוא להיות זהיר בפריצה, כי חששו שמא נמצאים הסוהרים בפנים כבני-ערובה בידי האסירים וכו'. אך בסופו של דבר הפרצו פנימה והשתלטו על המצב.

ד. בר-רב-האי: מתוך ה-66 שברחו לא נתפש אף אחד?

שר המשטרה:

לא. מספר הבורחים היה הרבה יותר גדול, אבל אלה שלא נתפשו מספרם מגיע ל-66. מספר האסירים בבית-הסוהר היה 199, ביניהם 5 אסירים יהודיים ושני ערביים-ישראלים. אסיר ערבי אחד אף שמר על הסוהרים היהודיים שהיו בתוך המתפרה ושעוסמאן רצה להתנקש בהם מפני שבידי האחד מהם היה המפתח והוא החביאו ולא רצה למסור אותו.

האסיר מרחבי, שניתן בידו נשק, היה זריז ואמיץ, והוא ועוד שני אסירים - אחד יהודי ואחד ערבי - ירו. לאחר שהשתלטו על המצב, ביקרתי למחרת במקום, והחלטתי להעביר את האסירים משטה למקום אחר, והם הועברו לתל-מונד.

וכאן עלי לציין נקודה נוספת. הייתי חייב להעבירם משטה, כי המקום טרם שופץ ולא יכול לשמש כבית-סוהר. אבל ההעברה נעשתה על חשבון אלמנט ישראלי צעיר שבו אנו מטפלים בקפדנות ובזהירות - הנוער העבריין הנמצא בבית-הסוהר ושעבורו נועד בית-הסוהר בתל-מונד. לא יכולנו, מחמת התנאים, להפריד מיד בין הנוער ובין המבוגרים בבתי-הסוהר מלכתחילה, אבל שלבים-שלבים הקצינו לנוער את תל-מונד שהפך לכעין בית-ספר עם מתפרה, הוראה, חינוך וכו'. לאור מה שקרה היינו נאלצים לפזר את הנוער הזה ול העביר חלק מהנערים למקומות אחרים, ועד היום מוחזק חלק מהמסתובבים משטה בכלא תל-מונד. ועדת החקירה ביקרה בכל בתי-הסוהר, וראתה את המצב.

היו עוד תקלות שכל אחת מהן שימשה גורם ומסייע לבריחה, אבל בעיקר היו אלו התקלות שמניתי. ברצוני עוד לציין שבאותו היום הצוות שהיה מיועד לשירות בשטה עמד על 73 איש, שלושה אנשים מעל לתקן שנועד לכלא זה. באותה לילה היו במקום 14 סוהרים, ושמונה היו ברזרבה (כמוקן שלא כל ה-73 נמצאים במקום באותה שעה). אך גם כשפרצו פנימה אי-אפשר היה להיעזר באנשים אלה, כי מצבם היה כשל אסירים.

ועכשיו למסקנות.

לאחר שסיימה הוועדה את חקירתה היא הגישה לי את הדו"ח שלה ב-26 באוגוסט, פה אחד. הדו"ח נמסר לי בירושלים בו ביום. העתק ממנו שלחתי לחברי הממשלה ב-28 באותו חודש, ואח"כ נקבע זמן לדיון. הדיון נמשך בשתי ישיבות של הממשלה, ונסתיים במסקנות שנשלחו על-ידי ליו"ר ועדת הפנים.

לגבי הקצין ויילר אומרת הוועדה שהוא גילה התנהגות שאינה הולמת לא סוהר, לא שוטר ולא חייל, והיא פסלה אותו. הוא פוטר אפוא. כי חשבתי שאם מונתה ועדת חקירה שהגישה המלצות - אני חייב לבצע אותן. על השוטר שכטר אמרה הוועדה שמעשהו גורר חוסר אפשרות להמשיך בתפקידו - ואף הוא פוטר. הסמל גליק והסוהר נסדאלה - אמרה הוועדה - הוכיחו התנגדות פחדנית הפוסלת אותם מלהמשיך בתפקידם, וגם הם פוטרו. גם על שוילי נאמר שאינו ראוי להשאר בתפקידו, למרות זכויותיו. הואיל ונשארה לו עוד פחות משנה כדי לצאת לפנסיה - הוא יצא לפנסיה מיד ואילו על קובאני נאמר: אין ספק שמקומו אינו כסגן מנהל שטה. הוועדה אמרה שמידת האחזיות למקרה חלה עליו כמו על המנהל. פיטרתי אותו אעפ"י שאין לו פרנסה והוא רוצה להיות סוהר, וייתכן שעשיתי לו עוול. אבל הלכתי בעניין זה לפני מסורת הדין לגבי המלצות הוועדה, ועדיין אני שוקל אם להחזירו לשירות כסוהר, כי גם אחד מחברי הוועדה חשב שאפשר להשאירו בשירות.

שר המשטרה:

על צהר אמרה הוועדה שלא יהיה זה צורך להסיר מעל כתפיו כל אחריות, בתור המפקד הקודם של שטה, כי אותם הליקויים והתקלות שהביאו לפריצה היו קיימים גם בזמנו ושויילי יכול לומר: ירשתי והמשכתי בדרכו של קודמי. עכ"פ, הוא היה אז מנהל בית-הסוהר המרכזי ברמלה, והיות ודרגתו של מנהל בית-הסוהר המרכזי ברמלה גבוהה מזו של מנהל בית-הסוהר בשטה ועמדתו אז להעלותו בדרגה לרגל העברתו - הפסקתי זאת, והאיש התפטר אח"כ בעצמו. קיבלתי את פזטוריו, אך קבעתי לו זמן מסויים כדי למצוא סמלא מקום, ועל כך זכיתי למאמר גדול באחד העתונים מדוע לא קיבלתי כביכול את התפטרותו.

ועתה לד"ר חרמון. כשמונה הד"ר חרמון לתפקידו, הוא מונה לאחר שהכרזתי על המשרה, למרות שאינני חייב לעשות זאת עפ"י החוק. הקמתי ועדת מכרז, הוגשו הצעות שונות לתפקיד זה לוועדה שהיתה מורכבת אז מהיועץ המשפטי מר חיים כהן (שהיה אז שר המשפטים), ממר יחזקאל סחר, מר רם סלוטון שהיה הממונה על המשרד ועל בתי הסוהר, וממר סלמד מנציבות המנגנון. ועוד אדם אחד מהצבא ועדה זו המליצה פה-אחד על הד"ר חרמון. ד"ר חרמון הוא תלמיד-חכם ולא היה חייל מיליו. עכ"פ, סמוך למינויו חשבנו - וגם הוא עצמו דרש זאת - למנות קצין שיהיה אחראי על עניני הבטחון, ומצאנו את דשא שהיה קצין בצה"ל, במשטרה הצבאית בה היה ממונה על בתי-הסוהר הצבאיים. הוא נבחר ע"י ועדה כיוון שהיו בו כל הסגולות המכשירות אותו להיות קצין-בטחון. אינני פוסל את מעלותיו, אבל במשך הזמן, ובעברנו משיטה לשיטה - כשקודם היתה השיטה חמורה ואח"כ עברנו לשיקום ביחס לאסירים היהודיים, עם ייצור וכו' - לא שם-לב כנראה דשא והתרשל במידה רבה בתשומת-הלב שצריך היה להקדיש לבעיות הבטחון, ולגביו אמרה הוועדה שהוא נכשל בתפקידו ועל שר המשטרה להסיק את המסקנות. המסקנות ברורות - ודשא הגיש מיד התפטרות, שנתקבלה.

על הד"ר חרמון אמרה הוועדה: הוא אינו יכול לראות עצמו נקי ללא כל רבב, בפרט לאור כל האזהרות של השר, וזה תוך ציון הישגיו הגדולים בשירות. במרוצת הזמן הופנתה תשומת-לבי לכך שמדרי הבטחון לקויים, ומפעם לפעם הייתי שולח אזהרות והוראות לנציבות שירות בתי-הסוהר, גם לגבי שימוש בנשק. הדגשתי בפירוש שהנשק ניתן לסוהרים לא לשם תפארת אלא כדי שידעו להשתמש בו בשעת הצורך, כשיש בסיון של בריחה - ואין דבר יותר סיפופי מן הנסיון הזה של בריחה משטה. ד"ר חרמון עשה רבות בשטח השיקום של האסיר והעברייני, זאת מדגישה הוועדה ומציינת. אני שמח לציין שיו"ר ועדת הפנים ביקר בבתי-הסוהר ביחד עם הוועדה דוקא באותה תקופה בה פעלה ועדת החקירה, וטוב תעשה ועדת הפנים אם תבקר מדי פעם בפעם, כשם שעשתה אז, אולי פעם בשנה, ונשמח לשמוע הערות. כי אדם הבא מן הצד לפעמים יכול לראות דברים שאדם הנתון במעשה אינו יכול לראותם. עכ"פ, גם מר ריפתין וגם ועדת החקירה במסקנותיה שיבחו את הד"ר חרמון על הישגיו בשטח זה, ואמרו שהוא איננו איש בטחון. גם הממשלה אמרה: הישגיו של ד"ר חרמון גדולים; הוא מייצג את מדינת ישראל בכינוסים בינלאומיים המקתיים בכל שנתיים, הוא פוגש את המומחים הבאים לבקר את המוסדות שלנו, והשנה היה עליו למסור דו"ח על צד מסויים של בעיית העבריינות בארץ - על עבריינות מין. את הדו"ח שלו שלח בכתב, כי לא יכול היה לנסוע לרגל המקרה שקרה. גם הד"ר חרמון הבין יפה את המצב, וקיבל אותו ברוח-לב ובהבנה גמורה. מיניתי מיד ועדת ביקורת בת שני קציני משטרה שיבקרו בכל בתי-הסוהר ויאמרו מה יש לעשות ומה בדעתם להציע לי. מלבד זה מיניתי את מפקד מחוז המרכז דאז, מר אריה ניר, להיות קצין-בטחון על-ידי נציב שירות בתי-הסוהר עד שהבעיה תיפתר. כולם הגישו לי דו"ח בו ציינו ליקויים, הציגו הצעות, וכל זה הובא לפני הממשלה. כל זאת עשיתי תוך כדי מהלך החקירות של ועדת החקירה, כי לא רציתי לפגור בשטח זה ששמו בטחון.

לאחר כל זאת עמדה לפנינו השאלה של מינוי מפקח בתי-הסוהר, היות והוועדה אמרה בפירוש שהסגולות שאנו צריכים לחפש בנציב שירות בתי-הסוהר בראש וראשונה הן הסגולות לשמור על הבטחון.

וכאן אני רוצה לומר כמה דברי שבח בפניו של מר ניר. אני יודע להעריך את אנשי גם לחומרה וגם לטובה, ואני רוצה לומר כי אני מכיר את מר ניר לא מהיום, ומכירו בתור קצין אחראי שבידו הופקדה השמירה על הנפש והרכוש במחוז המרכז. הוא גם

שר המשטרה:

התנסה, בהיותו איש ה"הגנה", בבתי-סוהר, בהם ישב כארבע שנים. דרגתו כיום היא דרגת ניצב, ותמיד מילא את תפקידו על הצד הטוב ביותר. והיות והיה במשך זמן מסוים קצין הבטחון ביחד עם ד"ר חרמון - מצאתי שהוא ראוי להיות נציב שירות בתי-הסוהר, ומיניתי אותו לתפקיד זה, ובזאת קיימתי את המלצות הוועדה. כן מיניתי על-ידו קצין בטחון מיוחד שיעטוק אך ורק בעניני בטחון: אימון כוח אדם, סדרי בטחון וכו'. זהו הקצין עופר, שדרגתו סגן-ניצב. הוא נמצא כיום בבית-ספר, מעין אקדמיה לקציני משטרה גבוהים בה מרצים אנשי מקצוע. עכ"פ כיום ממלא מר ניר בעצמו את התפקיד הזה, עד שייכנס לתפקידו הקצין עופר, והוא מבקר בבתי-סוהר לעתים בלתי-קבועות מבלי שידעו על כך מראש, כדי לבדוק אם הכל בסדר.

ולגבי שיתוף-הפעולה בין המשטרה ושירות בתי-הסוהר: גם כאן העירה הוועדה על חוסר התיאום וחוסר הקשר עם המשטרה בסביבת כלא שטה. אולי לא היה בענין זה הסבר מספיק בפני הוועדה, ואני רוצה להסביר כאן את הדברים ביתר בהירות. שירות בתי-הסוהר הוא נפרד משירות המשטרה. יש והיו סדרים בין המשטרה ושירות בתי-הסוהר מה צריך לעשות במקרה של התפרצות, בריחה וכו'. אלמלא חובל הטלפון האלחוטי ואלמלא הבהלה שנוצרה, ייתכן שהנזק היה הרבה יותר מועט מבחינת אזעקת התגבורת של המשטרה. עכ"פ, דנו בדבר שוב, ובעתיד יהיו הסדרים נוספים ושיתוף פעולה בשעת הצורך.

לגבי שלטונות הבטחון (ש.ב.) אמרה הוועדה שיש להצטער על חוסר עירנות מספקת מצידם בקשר עם הטיפול באלמנט המיוחד בשטה. פקודת בתי-הסוהר מטילה את האחריות לשמירת האסירים על שירות בתי-הסוהר החייב לכלול בעליו הכשרה מקצועית מתאימה. אני גורס שאין זה מתפקידו של גוף אחר - כולל משטרת ישראל - להתערב בתפקידו של השירות הזה בהחזקה הספציפית של האסיר. כשביית-הסוהר נזקק לעזרה - יש הסדרים. אילו היתה התנפלות או תכנון של פריצה מבחוץ, אולי היה מקום להערה זו בדבר הש.ב. החייב לדעת כל מה שנעשה במדינה לגבי הבטחון בכלל. אך כאן היו התכנון והפריצה מבפנים, וש.ב. איבנו בפנים. גם הערה זו נבדקה אפוא ע"י הממשלה.

לגבי השהיית הפריצה פנימה לתוך בית-הסוהר לאחר שהגיעה התגבורת והחשת העזרה לפצוע - כבר הסברתי את הדבר. השלטונות המוסמכים דנו בנקודה זו, ומצאו שלאור המצב שהיה קיים ולאור היעדר ידיעה מדוייקת אצל הכוחות שהגיעו על המצב בפנים - היתה הצדקה בהשהייה.

הוועדה אמרה שיש להקים בית-סוהר מיוחד למסתבנים. אשר לעתיד - ממליצה הוועדה על הקמת בית-סוהר מיוחד לאסירים המהווים סכנה בטחוניית מיוחדת. על הממשלה - כך נאמר - לשקול ולהכריע אם להשאיר בית-סוהר מיוחד זה ברשות שירות בתי-הסוהר לאור הנסיון שהיה ולאור המגמות לעתיד, ורצוי שיוחלט מי מרשויות המדינה יחלוש על השטח הזה להבא; עכ"פ, צריך שיהיה סגל מיוחד לכך, עם תקנות מיוחדות לסדרים בבית-סוהר כזה. הממשלה דנה בדבר, ולא לגבי בית-הסוהר בשטה במיוחד, והגיעה לכלל מסקנה שהמקום הזה צריך להשאר ברשותו של שירות בתי-הסוהר שיש להעלות את רמתו בצורה שיוכל להשתלט על כל סוגי האסירים. כי לחתוך חלק מן השירות ולהעביר את השמירה על המסתבנים לשירות מיוחד - אין זה מתקבל על הדעת. אשר למשטרה ושירות בתי-הסוהר - אלה הם שני שירותים נפרדים ושונים. המשטרה אינה עוסקת בטיפול באסיר ובשיקומו הסוציאלי וכו'; תפקידה הוא לשמור על העציר עד שהוא מגיע לשופט. גם האסירים מבין החיילים הנידונים למאסר נשלחים אלינו.

בתי-הסוהר אצלנו הגיעו למצב שנהפכו למקומות בו משקמים את העבריינים. יש כאלה הנכנסים לבית-הסוהר ללא ידיעת שפה, ויוצאים כשהם יודעים את השפה; הם נכנסים ללא ידיעת מקצוע - ויוצאים לאחר שלמדו מקצוע. כמובן שאין זה חל על מסתבנים שאותם אנו מעסיקים רק כדי שלא יתנוונו.

י.ש. רוזנברג: כיוון שהטיפול במסתבנים שונה מהטיפול באסירים בדרך-כלל - האם לא כדאי היה ששירות אחר יטפל באמת במסתבנים, נפרד מהשירות המטפל באסירים הרגילים?

המסמך:

בעת הפריצה היה בשטח צוות מיוחד כזה, אך לרגל שינויים שנעשו אז העבירו לשם באותה עת את הסמלים שבח ויגד כתגבורת של חדשים. למעשה אני מסכים לדעתך, ואת השיטה בבתי-הסוהר הרגילים אין להנהיג בבית-סוהר למסתבנים. הממשלה רנה על כך, וההחלטה הוקראה קודם ע"י היו"ר.

הוועדה המליצה להקים ועדה מייצגת של ש.ב., המטרה ושירות בתי-הסוהר - בין אם שטח זה ישאר במסגרת שירות בתי-הסוהר ובין אם יועבר לרשות אחרת - והיא תפקח על היחידה ותהיה זוסמכת לקבוע מי ישלח לשם וכו'. כאן טענה קצת ועדת החקירה. אי-אפשר להקים ועדה מייצגת שתתן פקודות כאלו. הממשלה החליטה אפוא להקים ועדה מייצגת, והקמתי אותה. היא מורכבת מנציג בתי-הסוהר מר ניר, ממר קופל והמטרה, וכן מאיש ש.ב.. לוועדה זו ניתנו הוראות מפורשות; היא תשב לא פחות מאחת לחודש, תסייר בבתי-הסוהר ותביא את מסקנותיה. הוועדה המייצגת הזאת קיימת אפוא ופועלת וכבר סיירה בבתי-הסוהר ומוסרת דו"ח.

כן המליצה ועדת החקירה על מינוי קצין ייוחד שיטפל בענייני בטחון, וכפי שהזכרתי מונה לכך הקצין עופר. כיום הוא נמצא בבית-הספר לקצינים, וייתכנס לתפקידו בעוד שלושה חדשים.

הוועדה אמרה: יש לשקול הקמתה של ועדת סקר שתשקול את התנאים בבתי-הסוהר. על סמך זה הוחלט שדין סוהר יהיה כדין שוטר. כי החוק לגבי תגמולים לנכים ונספים במטרה לא היה חל וד כה על סוהרים; מעכשיו הוא יחול גם עליהם, לפי תיקון שנציע בקרוב לכנסת. אשר למשפחות של שני הסוהרים שנהרגו בשטה - הומלץ לתת להן ימלאות, והן יקבלו זאת.

הוועדה המליצה על תכנון בית-סוהר ודרני, משוכלל, כיוון שהמבנים הקיימים לא נועדו מלכתחילה לענות על רישות הבטחון ודרכי הטיפול הנכון באסיר. את הבעיה הזאת העליתי לממשלה, וכבר אמרתי בראשית דברי שהדבר דורש תכנון ולא יכול להיעשות יום אחד. הוועדה ערכה השוואה עם ארצות אחרות של כוח האדם הדרוש כדי לשמור על האסירים. בארצנו יש סוהר אחד ל-2,5 אסירים - כמו גם בארצות סקנדינביות, ואילו באנגליה היחס הוא אחד ל-5. תשובתי בענין זה ברורה: ש בנין שאתה יכול לשמור עליו בסוהר אחד, ויש בנין שעשרה אנשים לא ספיקו כדי לשמור עליו. שטה החזק מקודם תחנת מטרה קטנה. אם ייתן לי כסף - יהיה בית-סוהר מודרני כמבוקש. כי אין זה בריא שבמדינה לא יהיה בית-סוהר שנועד מלכתחילה לתעודתו. עד עכשיו ניצלנו למטרת בתי-סוהר חנות מטרה מסוג בנייני טייגרס, כמו ברמלה, תל-מונד ושטה. בייחוד קשה מצב לגבי הנשים שהיו קודם ביפו - עד 30 נשים כלואות בשני חדרים. גם שופטים במנעים מסיבות אלו לשלוח נשים למאסר, כי אין גם אפשרות לסווג ותן, מה שהצלחנו כבר לעשות לגבי הגברים ששם אנו מפרידים בין פסיכופטים אחרים. בתל-מונד, כפי שהסברתי, אף ניתן טיפול לצעירים, כולל גדנ"ע וכו'. מיתנו לי כסף - אעשה את מה שיוטל עלי, ואני מקווה שתמיד אמצע לכך מיכה בין חברי הכנסת, ובייחוד בין חברי ועדת הפנים, כי השירות הזה ייך למדינה כולה.

ברצוני למסור עוד סקירה קצרה בשאלה יצד הגענו לשטה. סמוך לקום המדינה היתה פקודת מנינה; שחררנו את כל אסירים ונשארו רק 26 אסירים בכל בתי-הסוהר. אני מצדי קיוויתי שמספר חסאים במדינה יקטן, אך הוא גדל, ובתי-הסוהר נתמלאו; גם האוכלוסיה גדלה. גיע המצב לכך שהתחלתי להתריע בכנסת על צפיפות. כיום יש בבתי-הסוהר ארץ כולה 1150 אסירים, ביניהם שפוטים לתקופות ארוכות. לקחתי אז את שטרת תל-מונד והפכתי אותה לבית-סוהר. לאחר מכן הכשרתי את משטרת רמלה בית-סוהר מרכזי. היד לנו בית-סוהר עתיק ובית-סוהר חדש ביפו; את אלה זבנו במרוצת הזמן וכיום הם משמשים כבית-כלא משטרה, במעצר. היה לנו בית-סוהר בחיפה, אף הוא אינו ראוי לשמו. במקומו לקחנו את חוות כראמאן דמון. גם הכשרתו עלתה לנו בכסף רב. כשהתחילו לבוא מסתבנים סמוך לגמר מלחמה, ראיתי שכנה ההולכת ומתגבשת כשהתחלנו לתפוש מסתבנים אחד או נים בכל פעם. ראיתי שלמסתבנים אלה יש אפשרות בבתי-הסוהר הרגילים ללמוד ת השפה ולדעת כל מה שנעשה בארץ מפי האסירים היהודיים העומדים במגע עם רוביהם בחוץ. לא יכולנו גם להשאיר אסיר אחד בפנים כשאת השני אנו וציאים לעבודה בחוץ.

שר המשטרה:

באתי אפוא לממשלה בהצעה: לבנות בית-סוהר מיוחד למסתננים בנגב, במקום מרוחק מהגבול. היו שני נסיונות, שבאחד מהם הושקעה עבודה רבה לאחר שאיתרנו מקום, ואז באה התנגדות מצדדים שונים והעניין לא יצא-לפועל. הנסיון השני נכשל כעבור שנה. ואז נתפנה המקום ששמו שטה, שהיה קודם בידי הצבא והיה הרוס, כמעט חורבה. מיד הנחנו את ידנו על המקום, שיפצנו אותו ככל האפשר במובן בטחוני, והעברנו אליו את המסתננים. ואני חוזר ואומר: קרו וקורים מקרים של בריחת אסיר אחד או שניים, וזה קורה בכל בית-סוהר. אבל אלמלא אחמד עוסמאן אולי לא היה קורה מה שקרה בשטה.

עכשיו אנו עומדים בקשיים גדולים; אין לנו מקם למסתננים. ראשית, אנו מקפחים את זכותו של הנוער. אם אנו רוצים להחזיר את המסתננים לשטה, אומרים לנו: זה קרוב לגבול, אם כי יש חושבים שאם נשפץ את המקום היטב, הוא יהיה מתאים לתפקידו.

ולבסוף ברצוני למסוד כמה מספרים. בין אלה שברחו היו שמונה שפוטטים למאסר עולם, 14 לעשרים שנות מאסר, 20 - לעשר שנות מאסר, ו-24 - עד עשר שנים. מבין 11 ההרוגים היה אחד שבשפט למאסר עולם, אחד ל-20 שנות מאסר, ששה ל-10 שנים ושלושה - עד 10 שנות מאסר.

י. שופמן:

ברצוני לשאול שאלה שאולי אוכל לקבל עליה תשובה בישיבה הבאה: לאחר הבריחה מכלא שטה היה עניין שאמנם לא הגיע לעתונות, שאותם המסתננים שנתפשו והוחזרו לבית-הסגור ניסו שנית לברוח, ו-3-2 מהם אף ברחו ונתפשו. לא הגשתי שאלתה בעניין זה, אבל אני שואל שאלה זו כאן.

שר המשטרה:

לא היו דברים מעולם. ברחו אסירים, אבל לא מאנשי שטה. בריחות כאלו קורות בכל מקום.

היו"ר י. ריפתין:

אני מודה לשר המשטרה על הרצאתו המקיפה והמאלפת. אני רוצה גם להביע את הערכתתי - ואני חושב שהיא הערכת כולנו - לעבודתו של הד"ר חרמון בתור נציב שירות בתי-הסוהר, ואני רוצה לאחל למר ניר שיצליח בתפקידו החדש.

את הדיון על הסקירה נקיים ביום ג' הבא.